

**РЕЗЮМЕ НА АКАДЕМИЧНИТЕ ТРУДОВЕ
НА ДОЦ. Д-Р ЕВГЕНИЯ КАЛИНОВА**

За участие в конкурса за академичната длъжност „**професор**“,
05.03.06 – История на България (Съвременна българска история),
обявен от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в
„Държавен вестник“ – бр. 21 от 15. 03. 2011 г.

(НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ СЛЕД ХАБИЛИТИРАНЕТО ПРЕЗ 2001 г.)

МОНОГРАФИИ И КНИГИ:

А) В България:

1. *Българската култура и политическият императив 1944-1989. С., „Парадигма“, 2011. 540 с.*

Монографията е първи опит за представяне на развитието на българската художествена култура в периода 1944 – 1989 г. от гледната точка и с „инструментариума“ на историческата наука. Във фокуса на изследването е характерната за комунистическия режим зависимост на културата от политическия императив. Проследени са промените в обхвата и насоките на тази зависимост, диктувани от спецификата на вътрешните и международните измерения на: „народната демокрация“ (9 септември 1944-1947 г.); налагането на съветския модел на социализма (1948-1953 г.); постепенното и неуверено „размразяване“ след Сталин, достигнало кулминацията си с развенчаването му през 1956 г. и бързо деградирало след смазването на Унгарската революция; реформаторския устрем на 60-те години; стабилизацията на 70-те, която се подхранва от активния диалог Изток-Запад, но ще се окаже измамна още в края на същото десетилетие; и 80-те години, белязани от кризата. Политическите характеристики на тези периоди са от решаващо значение за основните параметри на културната политика и за отношението на Комунистическата партия към художествената интелигенция. Представени са и моделите на поведение на българските творци като реакция на политическия натиск, оказван върху тях. Изворовата основа на монографията включва публикувани документи, дневници и мемоари на представители на политическата класа и на художествената интелигенция, но най-вече документи от Централния държавен архив и архива на Комисията за досиетата, въз основа на които се реконструира механизмът на формулиране и реализиране на целите на културната политика.

2. *Българските преходи 1939-2002. С., „Парадигма“, 2002. 511 с.*

(съавт. И. Баева; Е.Калинова е автор на: I част и II ч. – 2. 4., 3. 2, 3. 3, 3. 4.)

Книгата (разширявана и допълвана в следващи издания) е първият опит в българската историография за цялостен модерен прочит на съвременната българска история, основан на разбирането за професионално отношение към фактите, максимално изчистено от пристрастията на прехода и основаващо се на обилен архивен материал и на достиженията на родната историография. Е. Калинова разглежда мястото на България в политиката на Антихитлеристката коалиция по време и непосредствено след Втората световна война; решаващата роля на външния фактор в развитието на страната ни в първите следвоенни години; спецификите на

„народната демокрация“ в политически, икономически и културен план; налагането на съветския модел на социализма и промените в него през 60-те и 70-те години, особено в културен и външнополитически аспект.

3. Следвоенното десетилетие на българската външна политика (1944-1955 г.).

Лекционен курс. С., „Полис“, 2003. 263 с.

(съавт. И. Баева; Е. Калинова е автор на: I, II, III, V, VI глава)

Монографията, макар и под формата на лекционен курс (поради характера на издателската поредица), всъщност е първото сравнително подробно изследване върху международното положение и външната политика на България от Втората световна война до средата на 50-те години, т. е. в периода, когато се урежда статутът на страната след проваления съюз с Третия райх и през най-острата фаза на Студената война до приемането на България в ООН и очертаващото се „размразяване“ в международните отношения. Е. Калинова е автор на главите за външната политика на България в годините на Втората световна война, подписването на примирието и по-късно на мирния договор с победителите от Антихитлеристката коалиция. Тя разглежда и основните проблеми (наследени и новосъздадени) в отношенията с Югославия, Гърция и Турция, а отделни глави разглеждат политиката на България по отношение на САЩ и водещите западноевропейски страни.

4. Българските преходи 1939-2005. Второ преработено и допълнено издание. С.

„Парадигма“, 2006. 542 с.

(съавт. И. Баева; Е. Калинова е автор на: I част и II ч. – 2. 4., 3. 2, 3. 3, 3. 4.)

(виж № 2)

5. University of Sofia „St. Kliment Ohridski“. The first 120 Years. Ed. by Ivan Ilchev.

Sofia, St. Kliment Ohridski University Press, 2008. 249 p.

(съавт.: И. Илчев, В. Колев, И. Баева, Цв. Тодорова; Е. Калинова е автор на:

p. 125-228 – „The University under „Real Socialism“(1944-1989“)

В последната юбилейна история на Алма Матер Е. Калинова продължава темата за културата в нейното образователно измерение, като представя историята на Софийския университет като част от държавната политика в сферата на висшето образование. Съществен нов момент е ситуирането на университетското развитие в контекста на политическите и икономическите събития в страната след края на Втората световна война до кризата през 80-те години на XX век и рухването на държавния социализъм.

6. История на българите. Т. 3. – От Освобождението (1878) до края на Студената война (1989). Под редакцията на акад. Г. Марков. С., ИК „Труд“, 2009. 733 с.

(съавт.: В. Танкова, Г. Марков, Р. Богданова, Ил. Марчева, Л. Огнянов, Й. Колев.

Е. Калинова е автор на: ч. III – гл. 3 (с. 356-369); ч. IV – гл. 3 (с. 425-450);

ч. V – гл. 3 (с. 550-596)

В трите глави се проследяват перипетиите на отношенията власт-идеология-художествена интелигенция през периода на „народната демокрация“, „чистия“ сталинизъм и „живковизма“ (60-те-80-те години). Основните изводи в тези глави впоследствие са доразвити в монографията „Българската култура и политическият императив 1944-1989 г.“ (вж. № 1).

- 7. *Българските преходи 1939-2010. Трето преработено и допълнено издание. С. „Парадигма“, 2010. 586 с.***
(съавт. И. Баева; Е. Калинова е автор на: I част и II част – 2. 4. , 3. 2, 3. 3, 3. 4.)
(виж № 2)

Б) В чужбина:

- 8. *La Bulgarie contemporaine entre l'Est et l'Ouest. Editions L'Harmattan, Paris, 2001. 242 p.***
(съавт. И. Баева; Е. Калинова е автор на: p. 7-124)

Книгата е част от поредица на парижкото издателство L'Harmattan, посветена на държавите, започнали прехода си към демокрация и пазарна икономика след 1989 г. Е. Калинова е автор на първата част на книгата, която представя пред френския читател същността на държавния социализъм от съветски тип, наложен в България след Втората световна война и преминал през различни фази на реформи до рухването му в края на 1989 г.

- 9. *Bulgarien von Ost nach West. Zeitgeschichte ab 1939. Braumueller, Wien, 2009. 195 p.***
(съавт. И. Баева; Е. Калинова е автор на: p. 7-92 „Der Sozialismus in Bulgarien“)

Книгата представлява синтезирано изложение на най-важните моменти от политическото, икономическото и културното развитие на България в контекста на отношенията Изток-Запад, като Е. Калинова представя периода от 1939 до 80-те години на XX век.

- 10. *Contemporary Bulgaria – from the Eastern Bloc to the European Union. (in Greek). „Epikentro Publishers“, Thessaloniki, 2011. 300 p.***
(съавт. И. Баева; Е. Калинова е автор на: p. 15-144)

В книгата, предназначена за гръцката аудитория, се проследява пътят на България след Втората световна война, диктуван от Кремъл, до приемането ѝ в Европейския съюз. Е. Калинова е автор на първата част от книгата, разглеждаща българската история след Втората световна война до 80-те години на XX век.

В) Приети за печат:***11. Социализмът в огледалото на прехода. С., „Изток-Запад“. (съавт. И. Баева)***

Книгата разглежда актуалните проблеми, свързани с паметта за социализма в годините на прехода след 1989 г. и механизмите за припомнянето му чрез учебници, наименования на улици и населени места, съдбата на паметниците от този период, историческата литература, механизмите за разкриване на репресивния характер на режима и популяризиране на историческите изследвания за периода. Освен в общата студия по тези въпроси, Е. Калинова участва в книгата и с две изследвания по конкретни проблеми, посветени на начина, по който обществото в годините на прехода възприема две ключови събития от периода на държавния социализъм – „възродителния процес“ и спомена за него в периода 1989-2009 г. и „българската следа“ в атентата срещу папа Йоан Павел II.

12. Illustrated History of Bulgaria. С., „Скопнио“. (съавт. И. Баева)

Книгата представлява популярно изложение на основните моменти от историята на българската държава и общество, предназначена за чуждестранния читател и придружена с много илюстрации, подбрани и коментирани от авторките.

13. Българите и турците. С., „ТАНГРА ТанНакРа“ (съавт.)

Книгата е част от поредица на издателството, проследяваща отношенията на българите с отделни етноси и нации. Е. Калинова е автор на главата, проследяваща тези отношения, както и обратите в политиката на българската държава към българските турци от средата на 20-те до края на 80-те години на XX век.

СТАТИИ И СТУДИИ:**А) В България:*****14. Държавата и българската външна търговия - традицията в полза на идеологията. – В: Историкът - гражданин и учен. Сб. в чест на акад. Илчо Димитров, С., 2001, 255-271.***

Статията е един от първите опити за проследяване на приемствеността и открояване на новите моменти в трансформацията на българската външнотърговска дейност в първите години след Втората световна война на фона на външнополитическата преориентация на страната.

15. България в плановете и действията на Великобритания -1939-1944 г. – Във : Втората световна война и Балканите. С., 2002, 24-40.

Изследването задълбочава и уточнява основни моменти от британската политика към България в годините на Втората световна война.

16. *The United States Notion of Eastern Europe from the 1950s till the 1990s - Adequacy and Inadequacy. - In: America Imagined. Blagoevgrad, 2002, 178-184.(co-author I. Baeva)*

На базата на архивен материал от американските и българските архивохранилища и въз основа на мемоари и изследвания се проследява еволюцията в представите на политическите среди в САЩ по отношение на Източна Европа в годините на блоковото противопоставяне.

17. *Георги Димитров между БРП (к) и Сталин. – В: Георги Димитров между възхвалата и отрицанието. Студии и статии. С., 2003, 82-94.*

Статията е опит да се открие особената позиция на Г. Димитров, който в годините на Втората световна война е непосредствено след нея е безспорен ръководител на българските комунисти и провежда политиката на Кремъл по отношение на България, но в отделни моменти по различни причини се проявяват разминавания и несъответствия между неговите разбираня, намеренията на Сталин и действията „на място“ на българските комунисти.

18. *Преориентацията на българската външна търговия (септември 1944 - 1949 г.). – В: Двадесетият век. Опит за равностметка. С., 2003, 282-291.*
(вж. № 14)

19. *Политическата култура - между войната и мира. – In: Politische Kultur In Bulgarien Seit 1878, Deutschland Und Sudosteuroopa. Collegium Germania IV. Sofia, 2003,130-149.*

Статията е опит да оцени през призмата на понятието „политическа култура“ намеренията и действията на отделни групи български политици в годините непосредствено преди и по време на Втората световна война, както и тяхната адекватност с оглед както на конкретната историческа ситуация, така и с оглед на историческата перспектива.

20. *The U.S. Policy towards Eastern Europe in the 1960s. – In: America in the 21st century. International conference, Sofia, November 21-22, 2003. Proceedings. CD-ROM. (co-author I. Baeva)*

Статията е опит за синтезирано представяне на еволюцията в политиката на САЩ по отношение на Източна Европа през 60-те години, както и на „новото начало“ в българо-американските отношения след възобновяването им през 1959 г. до „разведряването“, открило нови възможности през следващото десетилетие.

21. *Следвоенното бъдеще на Германия в плановете на СССР, САЩ, Великобритания и Франция (1941-1945 г.) - В: Иронията на историка. Сб. в памет на проф. Милчо Лалков. С., 2004, 354-371.*

Статията е първото в българската историография проучване на проблема за отношението на държавите от Антихитлеристката коалиция към бъдещето на Германия, преминало под въздействието на различни фактори през различни перипетии за отделните страни и синхронизирано през 1945 г. в обща позиция, на която обаче не е съдено да просъществува много дълго.

22. *Насилието в политиката на българската държава към българските турци 30-те-80-те години на XX век. – История, 2004, № 3, 52-64.*

В изложението е направен опит да се очертае кривата на насилието в различните му аспекти, прилагано от българската държава по отношение на българските турци. Проследява се как в продължение на половин век (до края на 80-те години на XX в.) българската държавна политика към турското население в страната прилага различни варианти – от пълно толериране на етническата специфика до опити за тоталното ѝ заличаване. При втория вариант в зависимост от степента и обхвата на прилагането му винаги присъства елемент на насилие – физическо, но в значително по-голяма степен психологическо. Властта се опитва да балансира този негативен елемент, като предприема икономически мерки за подобряване условията на живот на турското население, но в крайна сметка такъв баланс не е постигнат.

23. *В услуга на Москва - Васил Коларов. – В: Български държавници 1944-1989. С., 2005, 77-90.*

Статията представя основните моменти в биографията на водеща фигура в редиците на българските комунисти – В Коларов, като подчертава както неговите силни страни, свързани с образованието и ерудицията му, оказали се от съществено значение при отстояване на българската кауза на Парижката мирна конференция (1946 г.), така и негативната му роля в събитията през 1923 г., сталинските чистки през 30-те години и разправата с политическите противници в България след войната.

24. *Победителите и българският военен принос срещу Германия през Втората световна война. – Във: Втората световна война, България и следвоенният свят. С., 2005, 80-93.*

Статията анализира не толкова военните действия, водени от България на страната на Антихитлеристката коалиция от есента на 1944 г. до май 1945 г., а е опит да се открият външнополитическите измерения на българското участие в разгрома на хитлеризма и най-вече значението му за българската съдба, която е в ръцете на победителите СССР, САЩ и Великобритания.

25. *Антихитлеристката коалиция и България в края на Втората световна война. – Международни отношения, 2005, № 2-3, 93-96.*

Синтезирано изложение на мястото, което водещите държави от Антихитлеристката коалиция отреждат на победена България в края на войната и отражението на политиката им върху българския вътрешнополитически живот.

- 26. Българската външна политика в руслото на съветската – възможни ли са размивания? – В: Следвоенна България между Изтока и Запада. С., 2005, 20-30.**

В статията се отстоява тезата за необходимостта от конкретноисторически подход при оценките за плътността на външнополитическата обвързаност на България със СССР. Илюстрацията е на примера на политиката на страната към Югославия във връзка с македонския въпрос. Направена е съпоставка между безропотното и стигащо до национален nihilism следване на указанията на Кремъл от края на 40-те до началото на 60-те години и опитите на българските управляващи да изработят националноотговорна позиция по проблема, която в определени моменти се оказва в дисонанс със съветските позиции.

- 27. Българите и България. Хилядолетия в Европа. – (съавт.: П. Делев, Пл. Митев, В. Кацунов, И. Баева) http://www.mfa.government.bg/history_of_bulgaria/2005.**

Синтезирано изложение на българската история с акцент върху нейните външнополитически приоритети, предназначено за електронната страница на Министерството на външните работи. Е. Калинова е автор на частта, отнасяща се до Втората световна война и периода 1944-1989 г.

- 28. Своенравният дипломат. Мейнард Барнс и политиката на САЩ към България 1944-1945. – Във: Втората световна война и България 1939-1947 г. Сливен, 2006, 82-88.**

Статията е първи опит за разкриване на колоритната и противоречива фигура на първия политически представител на САЩ в България след излизането на страната от Тристранния пакт. На основата на архивни материали е представена еволюцията на неговото отношение към вътрешнополитическите процеси в България и активната му дейност в подкрепа на опозиционните тенденции, която не винаги е в руслото на официалната политика на Вашингтон.

- 29. Културните измерения на кризата в България през първата половина на 80-те години. – В: Сб. в чест на доц. д-р Минчо Минчев. Велико Търново, 2006, 188-203.**

Статията проследява и търси обяснение за прехода от известно разкрепостяване в културната сфера към поредно „затягане на юздите“ на художествената интелигенция като отражение както на поврата към Втора Студена война в международните отношения, така и на очертаващите се кризисни явления в икономическия и политическия живот на страната.

- 30. Научни подходи в изследванията за политиката към турското население в България в периода 1944-1989. – В: Предиизвикателства на промяната. С., 2006, 302-307.**

В научното съобщение са изведени и анализирани основните черти на подходите в изследванията, посветени на актуалната тема за политиката на режима в България в периода на държавния социализъм.

31. *Българо-югославските отношения 1953-1963 – между идеологията и прагматизма. – В: Проблемът Изток-Запад. България и Балканите. С, 2006, 224- 251.*

В студията е направен анализ на сериозните метаморфози, които българо-югославските отношения претърпяват в десетилетието между 1953 и 1963 г. Начало на тези процеси слага смъртта на Сталин. След него започва постепенно преодоляване на разрива на СССР и сателитите му с Югославия от периода 1948-1953 г. Изследването завършва с 1963 г., когато българската страна успява да формулира ясни принципи по македонския въпрос, съобразени не толкова с идеологическите постулати на марксизма-ленинизма, колкото с националните интереси. Анализът на двустранните контакти е ситуиран в контекста на отношенията Изток-Запад и отчита сътресенията в социалистическия лагер, вътрешнопартийните борби за властта в СССР и България и опитите на югославските управляващи да лавират между двата блока. На този фон са открити зиг-загите в политиката на БКП по македонския въпрос и е направен опит за оценяването им с критериите на безпристрастния професионален исторически подход.

32. *Симбиозата власт-интелигенция в България през 70-те години на XX век. – В: Преломни времена. Сб. в чест на проф. Любомир Огнянов. С., 2006, 770-795.*

Статията е сред първите публикации за този аспект на периода и изследва причините (вътрешни и външни) за извеждането на културата като приоритет в политиката на комунистическия режим през 70-те години на XX век, като проследява и основните характеристики на отношенията между властта и художествената интелигенция и установилото се относително равновесие между тях.

33. *Историческите рефлексии на българския преход. – В: Историческата наука в България – състояние и перспективи. С., 2006, 265-276.(съавт. И. Баева).*

Статията е опит да се осмисли начинът, по който в годините на прехода и под въздействието на цял комплекс от фактори се мисли близкото минало на държавния социализъм и начина, по който отношението към него се формира повече или по-малко целенасочено с оглед на определени политически интереси.

34. *Is State Socialism in Bulgaria and Eastern Europe a Historical Interruption. – In: Spaces, Gaps, Borders. Vol. 1, Literature and Cultural Studies. Sofia, 2006, 69-74. (co-author I. Baeva).*

Научното съобщение отразява отношението на авторките към актуалните дебати за философския подход и оценка на периода на държавния социализъм и мястото му в историческото развитие на България и по-общо – в източноевропейското пространство.

35. Привилегията „социална принадлежност“ в българското висше образование. – В: Учител на учителите. Сб. в чест на проф. Йордан Шопов. С., 2006, 51-64.

Във връзка с висшето образование при социализма важен обект на изследване са привилегиите на основата на социалната принадлежност, улесняващи „входа“ в университета на определени групи младежи. Е. Калинова е сред първите, проучвали тази тема на основата на богат архивен материал от фондовете на Централния държавен архив и в различните периоди на действие на тези привилегии.

36. Българската външна политика в руслото на съветската. Възможни ли са разминавания? – В: Мир и конфликти в Югоизточна Европа. ИФ-94 – РИМ-Кюстендил, 2006, 247-255.

(Вж. № 26)

37. Живков и Людмила – драмата на бащата или на политика. – Историята, 2007, № 2 – Живковизмът, 14-17.

Статията е поглед към отношенията между Т. Живков и дъщеря му Людмила, в които се преплитат както личностни моменти, така и най-вече политически подходи и амбиции. Открити са четири етапа, през които минава „политическото семейство“, за да се стигне до драматичното разминаване между прагматика Живков и обладаната от усещането за мисия Людмила.

38. Културна политика в преходното време – 9 септември 1944 – 1947. – В: Историкии. Научни изследвания в чест на доц. д-р Стоян Танев. Шумен, 2007, 466-490.

Нееднозначността на политиката в сферата на художествената култура, науката и образованието в годините на „народната демокрация“ е пряко следствие от политическите характеристики на периода и в статията са показани различните аспекти на тази политика – от опитите за съживяване на културния живот върху демократични основи и за спечелване на интелигенцията за каузата на Отечествения фронт и Комунистическата партия, до репресиите и налагането на идеологическия монопол.

39. Журналистите и „българската следа“ в атендата срещу папа Йоан Павел II (1981-1989). – В: Историята в международната журналистика: употреби и злоупотреби .С., 2008, 29-66.

Студията е първо изследване на ключовата роля на журналистическите среди в създаването и пропагандирането на „българската следа“ като елемент от идеологическия сблъсък в годините на Втората Студена война, когато и Изтокът, и Западът използват медиите, за да налагат на общественото мнение негативен образ на противника. Проследява се как на журналистите се възлагат роли, свързани с разпространяване на частично или изцяло невярна информация. Понякога те играят тези роли несъзнателно, тъй като самите са манипулирани и подвеждани, но от двете

страни на „барикадата“ има и журналисти, които са част от голямата машина за дезинформация, обслужваща партийни централи и секретни служби.

40. „Българската следа“ и нейната употреба след 1989 г. – В: Историята в преход. Сб. в чест на проф. Драгомир Драганов. С., 2008, 309-322.

В обсега на статията е последното десетилетие на ХХ век и вниманието е върху изследването на отделни подпериоди, маркирани от различната степен на интензивност, с която се припомня и обсъжда „българската следа“. В годините на прехода нейното използване се разполага в различен международен контекст. Реанимирането ѝ се извършва в ключови за външнополитическата и външноикономическата ориентация на България моменти, но не толкова заради собствената геополитическа тежест на страната, а за намиране на допълнителни аргументи при появата на различия между „големите“ по глобални проблеми. Анализира се и как „българската следа“ в годините на прехода се използва за заклеяване на политическия опонент и става мощен аргумент в преструктурирането на българското политическо пространство.

41. Отечественият фронт в България 1942 – 1944 г. – с поглед към бъдещето. – В: Сб. „65 години ОФ – съюз, история, еволюция и съвременност“. С., 2008, 35-39.

Научното съобщение анализира поведението на онези политически фигури, които през 1942-1944 г. приемат или отказват участие в изграждането на ОФ. Очертан е техният облик от гледна точка на политически опит, ориентация в обстановката, готовност да се рискува, възможности за балансиране на партийните и националните интереси, умение да се действа в коалиция, диалогичност и толерантност. Изводите позволяват по-задълбочено вникване в позициите на хората, поели отговорността да създадат през 1943 г. Националния комитет на ОФ и върху чиито плещи на 9 септември 1944 г. ляга управлението на победена България.

42. Българската културна пропаганда в Западна Европа след Втората световна война. – В: Университетски четения и изследвания по българска история. С., 2008, 594-606.

Статията е сред първите в родната историопис, която изследва тази проблематика и проследява еволюцията в разбиранията на Комунистическата партия за възможностите и приоритетите на културната пропаганда на Запад. Очертани са отделните етапи в тясна връзка с възможностите и акцентите в българската външна политика и с достиженията на българската култура. Посочени са най-важните проблеми, организацията и резултатите на тази специфична дейност зад граница през целия период на държавния социализъм.

43. Националната кауза и българската културна пропаганда в Западна Европа след Втората световна война. – В: История и историография. Сб. в чест на проф. Мария Велева. С., 2008, 177-185.

Статията проследява методите и средствата на културната пропаганда, с които българската страна се опитва да отстоява националните си интереси в неблагоприятната позиция на победена държава в края на Втората световна война и непосредствено след нея. Става дума най-вече за отстояването на териториалната цялост и сключването на възможно по-благоприятен мирен договор с победителите, както и за промяна на начина, по който западноевропейското обществено мнение възприема доскорошния сателит на Третия райх.

44. Трудното начало – отричането от „възродителния процес“ (10 ноември 1989 – януари 1990 г.) – В: Толерантният националист. Паметен сборник от приятелите на проф. Стайко Трифонов. С., Парадигма, 2009, 343-366.

Изследването проследява взаимодействието между спомена за „възродителния процес“ и политическия процес в България след началото на прехода. Акцентите са върху степента на обществения интерес към „възродителния процес“, влиянието на спомена за него върху политическата ситуация в страната и обратното въздействие на съвременните политически фактори върху процеса на „припомняне“ на тези травматични събития. Анализирани са изключителният интерес към „възродителния процес“, началните стъпки на ревизията му и оформянето на различния тип политическо говорене за него. Подробното проследяване на начина, по който той се превръща в основен проблем на общественото-политическия живот, позволява да се направи извод, че преразглеждането на тази политика няма алтернатива. Отричането ѝ обаче се разглежда по различен начин от различните политически и обществени групи. Кризисната ситуация, която е на границата на етническия сблъсък, „отрезвява“ политическите сили и ги кара да заложат на диалога и националното съгласие.

45. Българо-турските отношения от 20-те до края на 50-те години – в търсене на верния тон. – В: Общите граници на разбирателството. България и Турция – партньори в XXI век. С., Международен център за изследване на малцинствата и културните взаимодействия, 2009, 83-96. (Същото на англ. р. 97-110 – *Bulgarian-Turkish Relations from the 1920s to the end of 1950s – In Search of the Right Tone*)

Статията проследява политическите отношения между двете съседни балкански държави след създаването на Република Турция през 1923 г. Подчертана е зависимостта им както от общия климат на международните отношения, така и от проблема, свързан с изселването на българските турци. Очертани са етапите, през които минават тези отношения и приоритетите на двете страни при реализацията им. Особено внимание е обърнато на отражението на Студената война върху поведението на политиките в София и Анкара до края на 50-те години, когато известното смекчаване на блоковото противопоставяне поставя нови изпитания, но дава и нови шансове на българо-турските отношения.

46. Съветските и британските планове за България през Втората световна война. – В: Русия и България – между „филството“ и „фобството“. Материали от научните конференции „Русия и Европа през XX век“ и „Русия в българската история“. Съст. И. Баева. Изд. „ИФ-94“ и Сдружение „Анамнезис“, 2009, CD-

ROM, ISBN: 978-954-9445-09-1 (file 18, с. 273-284).

Съпоставянето на анализа на съветските и на британските намерения и действия по отношение на България в годините на Втората световна война позволява да се открият както общите моменти, характерни за държави, които от 1941 г. са съюзници в Антихитлеристката коалиция, така и спецификите в поведението им към балканския сателит на Германия, продиктувани от военните и политически възможности на двете бъдещи победителки и най-вече от намеренията им в дългосрочен план и договореностите помежду им.

47. Антихитлеристката коалиция и българският военен принос в антифашистката съпротива. – Понеделник, 2009, № 5/6, 117-125.

Статията акцентира върху отношението на трите водещи държави в Антихитлеристката коалиция към желанието на България за участие във военните действия срещу Германия от есента на 1944 г. до май 1945 г. Докато за СССР и САЩ по военни съображения българското участие е силно желано, у Великобритания то поражда сериозно противодействие заради политиката ѝ в защита на Гърция. Проследен е и различният начин, по който трите държави оценяват военния принос на България при обсъждането на мирния договор и статута ѝ на „своюваща“.

48. „Възродителният процес“ – върхът на айсберга. Българската държава и турската етническа общност в страната (средата на 30-те – началото на 90-те години на XX век). – Във: „Възродителният процес“. Том I – Българската държава и българските турци (средата на 30-те – началото на 90-те години на XX век). Сб. документи. Съст. И. Баева, Е. Калинова. Изд. Държавна агенция „Архиви“, С., 2009, 5-42. (автор Е. Калинова, по споразумение между авторките)

Студията проследява зиг-загите в непоследователната политика на българската държава към българските турци от средата на 30-те години, когато тази етническа общност започва да се разглежда като заплаха за националната сигурност в контекста на засилващата се изолация на България на Балканите и на кемалистката пропаганда. Обърнато е внимание на първата вълна на организирано изселване през втората половина на 30-те години на базата на изселническата конвенция между двете страни от 1925 г., която задава модела на следващите изселнически вълни в началото на 50-те години, през 1968-1978 г. (на основата на нова конвенция) и през лятото на 1989 г. (в резултат на напълно неадекватния от гледна точка на човешките права и състоянието на международните отношения „възродителен процес“).

49. Иван Башев – политикът интелектуалец. – В: Иван Башев – политик, държавник, дипломат. С., Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2009, 41-59. (съавт. И. Баева)

Статията е първото историческо изследване, посветено на значимата политическа фигура на министъра на външните работи на България Иван Башев, с чието име са свързани важни промени в работата на министерството и в духа на българската дипломация. Независимо от обвързаността с Кремъл, Башев успява в

рамките на възможното за 60-те години, да постигне регулиране на едни от най-тежките спорове (с Гърция и Турция) и да заслужи уважението на видни политически дейци, вкл. и от Западна Европа.

50. България в съветската политика в годините на Втората световна война / Место Болгарии во внешней политике Советского союза в годы Второй мировой войны. – В: 65 години от победата над фашизма / 65 лет победы над фашизмом. София, 2010, 45-54/150-157.

Статията представя в синтезиран вид етапите, през които минава формулирането на основните насоки на политиката на СССР към България. Докато в периода 1939-1941 г. страната ни има отредено важно самостоятелно място в плановете на Москва, то началото на германо-съветската война „развива“ политиката към България в общия контекст на действията към всички германски сателити (макар и с някои специфики, поради запазените дипломатически отношения). При настъплението на съветските войски на запад през лятото и есента на 1944 г. България попада в съветската сфера на влияние, за което Сталин получава и съгласието на своите съюзници от Антихитлеристката коалиция.

51. Политикът интелектуалец. – Понеделник, юли 2010, 11-27. (съавт. И. Баева)
(вж. № 50)

52. Балканската политика на България – предизвикателствата от запад и от юг (1944 – 1989 г.). – В: Изследвания по история на социализма в България 1944-1989. С., 2010, 712-813.

След Втората световна война отношенията с балканските съседи на България са от първостепенна важност както заради нелекото историческо наследство, така и поради факта, че на Балканите блоковото противопоставяне е ясно очертано. Историческите корени на македонския въпрос тясно се преплитат с идеологията, за да сложат траен отпечатък върху българо-югославското сътрудничество. Особено осезаемо е отражението на различните фази на Студената война върху отношенията на България с двете държави – членки на НАТО – Гърция и Турция. Така с трите държави България трябва да решава сложни проблеми, търсейки трудния баланс между идеология, блокова принадлежност и национални интереси. В епохата на социализма политиката на България към тези три държави претърпява съществена еволюция. Пространната студия е първи опит за проследяване в цялостните хронологически рамки – 1944-1989 г., на отношенията с тях на основата на богат архивен материал и на достиженията на родната и чуждата историография.

53. Етнически и религиозни общности в следвоенна България. - В: Изследвания по история на социализма в България 1944-1989. С., 2010, 517-559. (съавт. И. Баева)

Студията дава обобщена представа за политиката на Комунистическата партия по отношение на най-значимите етнически и религиозни общности в страната през

целия период на държавния социализъм. В съпоставителен план е открито социално-икономическото състояние на отделните етнически малцинства (еврейското, турското, циганското), както и специфичната група на българите-мохамедани и средствата за въздействие на комунистическия режим върху тях.

54. Изтъняващата „желязна завеса“ – България и Гърция – 60-те - 80-те години на ХХ век. – В: България и Европа през съвременната епоха. Сб. в чест на проф. Д. Сирков. С., 2010, 194-215.

Статията е един от първите опити за хронологическо разширяване на постигнатото от българската историография в изследването на българо-гръцките отношения, които в продължение на десетилетие и половина след Втората световна война се вписват изцяло в блоковото противопоставяне, а от 60-те години в тях започва рязко подобряване, което запазва своята посока през следващите тридесет години и се доближава в най-голяма степен до представата за „мирното съвместно съществуване“ на държавите от двете страни на „желязната завеса“.

Б) В чужбина:

55. Constituye el socialismo de Estado una interrupción histórica en Bulgaria y en la Europa Oriental? – Lamusa, (Spain), 2004, № 2, 247-251. (co-author I. Baeva)
(вж. № 34)

56. Интелигенция и власт в България перед вызовом перестройки второй половины 1980-х годов. – Восточноевропейские исследования. Международный журнал по социальным и гуманитарным наукам. Москва-Трнава, 2006, № 4, 52-63.

Статията проследява взаимовръзката между политическата, икономическата и духовната криза, в която изпада българското общество и държава през втората половина на 80-те години, както и опитите на комунистическия режим първоначално да имитира „перестройката“ в СССР, за да тушира недоволството на интелигенцията и да се концентрира върху тежките икономически проблеми. През 1988-1989 г. обаче възникването на дисидентското движение и нарастващото обществено недоволство карат властта да изведе на преден план реформата в духовната сфера, свързвайки нейното либерализиране с поставянето ѝ на пазарни основи, без обаче да се засегнат позициите на партията и лидера ѝ, което предопределя краха на тази реформа.

57. Интелигенция и власт между двумя волнами десталинизации в Болгарии (1956 – 1961 годы). – В: 1956 год. Российско-болгарские научные дискуссии. Москва, 2008, 329-356.

Статията изследва ефекта от двете вълни на „десталинизация“ в СССР (в резултат на ХХ и ХХІІ конгрес на КПСС през 1956 и 1961 г.) върху българската художествена интелигенция и върху управляващата БКП, в чието ръководство се води остра борба за надмощие между бившите сталинисти и кръга на Т. Живков, който

следва съветския пример за умерена либерализация, последван от „стягане на юздите“ след Унгарската революция, но е принуден и да потърси свой подход към интелигенцията, който може най-кратко да се опише като политика на „камшика и захарчето“.

58. България и съветско-югославското „сближаване“ 1953-1958. – In: *Spoljna politika Jugoslavije 1950-1961. Zbornik radova. Beograd, 2008, 118-138.*

Статията разглежда промените в българската политика към Югославия през втората половина на 50-те години. Поради зависимостта на българската външна политика от Москва подобряването на отношенията, влошени от конфликта Тито-Сталин, става възможно след „сближаването“ между Югославия и СССР след 1953 г. Този процес е разкрит въз основа на публикувани нови документи от руските архиви. На този фон са анализирани и български архивни документи, които показват, че комунистическите лидери стриктно следват съветските инструкции, но поведението им е повлияно от вътрешнопартийната борба за власт, както и от „македонския въпрос“, по който от 60-те години българските позиции се отличават и от югославските, и от съветските.

59. *Bulgarian-Turkish Diplomatic Relations (1980-1985). – In: Turkish-Bulgarian Relations: Past and Present. Ed. Mustafa Turkes, TASAM Publication, Istanbul, 2010, 79-87.*

Статията се основава върху оценката, че България и Турция са стратегически важни за СССР и САЩ и затова остротата на блоковото противопоставяне в най-голяма степен влияе върху поведението на София и Анкара. Разбира се, то се пречупва през призмата на сериозен проблем в двустранните отношения – политиката към българските турци. Акцентът е върху първата половина на 80-те години, когато се извършва преход от позитивно развитие на контактите към ескалация на напрежението и криза, породена от Втората Студена война и от политиката на БКП към българските турци в края на 1984 и началото на 1985 г.

60. *Bulgarian Transition and the Memory of the Socialist Past. – In: Remembering Communism. Genres of Representation. Ed. by Maria Todorova. Social Science Research Council, New York, 2010, 57-94. (co-author I. Baeva)*

Студията проследява особеностите на паметта за социализма в годините на прехода в България, като ги диференцира и анализира според различни критерии. Представени са различните подходи на отделните политически партии към близкото минало; ревизията на наследеното репресивно законодателство; опитите за съдебни процеси срещу бивши комунистически лидери; промяната на символите от времето на социализма (наименования, празници, паметници); формирането на ново историческо съзнание чрез исторически изследвания, учебници, художествени произведения.

61. *Study on how the memory of crimes committed by totalitarian regimes in Europe is dealt with in the Member States*. Submitted by Prof. Dr. Carlos Closa Montero - Institute for Public Goods and Policy Centre of Human and Social

Sciences - CSIC Madrid, Spain, 2010. Available at:
http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/rights/studies/doc_rights_studies_en.htm
 (co-author I. Baeva)

Студията е част от европейско изследване за престъпленията на тоталитарните режими. Първата част разглежда периода след Първата световна война до края на Втората световна война, когато в политическия живот на България политическите репресии присъстват с различна интензивност и се извършват както на базата на специални закони, така и със средствата на извънсъдебната разправа. Втората част представя режимът, наложен от БКП в следвоенна България, който следва съветския модел, като повтаря много от характеристиките му, но в по-мека форма. Той може да се определи като тоталитарен за периода 1948 – 1953 г., а през по-голямата част от следвоенния период е авторитарен. Изследвани са репресиите в техните различни форми и степени на интензивност. Третата част представя отделните страни на процеса на осъществяване на т. нар. „правосъдие на прехода“, което минава през три етапа и включва отмяна на репресивното законодателство, обезщетяване на жертвите на репресиите, законодателно осъждане на комунистическия режим и др.

62. *Bulgarian Turks during the Transition Period. – In: Bulgaria and Europe. Shifting Identities. Ed. by Stefanos Katsikas. Anthem Press, London, 2010, 63-78.*
 (co-author I. Baeva)

Статията представя основните характеристики на „възродителния процес“ и преодоляването на последиците от него след 1989 г.; очертава социалното положение на турската етническа общност в България в годините на прехода, както и възникването и политическата роля на ДПС в политическия живот на страната.

63. *Die kommunistische Ara im kollektiven Gedachtnis der Bulgaren. – In: Postdiktatorische Geschichtskulturen im Suden und Osten Europas. Herausgegeben von Stefan Troebst. Wallstein Verlag, Gottingen, 2010, 405-501.*
 (zusammen mit I. Baeva und N. Poppetrov)

Обширна студия, посветена на колективната памет за социализма в годините на прехода в нейните различни измерения – отношение на политическите партии към миналото, законодателно разчистване на неговото „наследство“, обществени нагласи и еволюцията в тях според социологически изследвания в различни периоди от прехода.

ДОКУМЕНТАЛНИ СБОРНИЦИ:

64. „Възродителният процес“. Том I – Българската държава и българските турци (средата на 30-те – началото на 90-те години на XX век). Сб. документи.
 Съст. И. Баева, Е. Калинова. Изд. Държавна агенция „Архиви“, С., 2009, 751 с.

Първият том на сборника, посветен на политиката на българската държава към турската етническа общност в страната, съдържа 372 документа от фондовете на Централния държавен архив на Република България, Архива на Министерството на вътрешните работи и отчасти от архивите на БТА и на Министерството на външните

работи. Хронологическите граници на тома неизбежно са по-широки от тези на самия „възродителен процес“ (1984-1989 г.) и отразяват разбирането на съставителките, че последната и най-репресивна фаза е „върхът на айсберга“, т. е. кулминация на поредица опити за намиране на адекватна политика към най-голямото етническо малцинство в страната.

65. „Възродителният процес“. Том II – Международни измерения (1984 – 1989). Сб. документи. Съст. И. Баева, Е. Калинова. Изд. Държавна агенция „Архиви“, С., 2009, 848 с.

Вторият том на сборника представя 542 документа най-вече от фондовете на Архива на МВнР. Те проследяват от друг ъгъл събитията от „възродителния процес“ в периода 1984-1989 г. В научната литература до момента остават без внимание международните измерения на асимилационната политика на БКП към българските турци. Затова са представени документи от двата взаимосвързани тематични кръга – международния отзвук, който имат действията на българските власти, и опитите на българската дипломация да защити незащитимото на международната арена – нарушаването на човешките права и то в момент, когато те са изведени на преден план в противопоставянето Изток-Запад. Разбира се, водещо място имат документите за българо-турските отношения.

66. Българската държава и българите 1947-2008. Подбрани извори за българската история. Том IV. Книга втора. Тангра ТанНакРа, С., 2009.
(съавт.: Г. Марков, А. Рабаджийска, Д. Илиева, Я. Банков, И. Баева, Хр. Темелски, Пл. Павлов, В. Мичева)

СПРАВОЧНИЦИ:

А) В България:

67. История на България по дати. Българската хроника. С., ИК „Труд“, 2003.
(съавт.: В. Кацунов, Пл. Митев, В. Колев, И. Баева).

Е. Калинова е автор на текстовете в хронологията, отнасящи се до периода 1944-1980 г., които включват както събития от политическия живот, така и важни моменти от стопанското, културното, спортното и демографското развитие на България.

Б) В чужбина:

68. Vademecum. Contemporary History. Bulgaria. A guide to archives, research institutions, libraries, associations, museums and places of memorial. Leipzig, 2007.
(co-authors: I. Baeva, St. Troebst, V. Stoyanova, N. Poppetrov)

Книгата представлява „пътеводител“ за изследователи, занимаващи се със съвременна история на България. Дадени са основни сведения за архивите, съхраняващи документи за периода на социализма; научните институции, занимаващи се с изследването му; правителствени и неправителствени организации, имащи отношение към събирането и популяризирането на материали за близкото минало; библиотеки, асоциации и музейни сбирки; паметници и научни издания, публикуващи материали за периода на държавния социализъм.

69. *The Encyclopedia of Transitional Justice. Eds. Lavinia Stan and Nadya Nedelsky. Cambridge University Press, New York - forthcoming in 2012. (co-author I. Baeva – articles on Bulgaria)*

Статиите в енциклопедията, посветена на „правосъдието на прехода“, представят отделните опити за разкриване на документите на Държавна сигурност след 1989 г. (комисиите „Бонев“, „Андреев“, „Костадинов“; неправителствените структури, занимаващи се с тези проблеми; законите, приемани по този повод и резултатите от разкриването на досиетата, както и отношението на българското общество към тях).

УЧЕБНИЦИ:

- 70.** История на България за 10 клас. С., Просвета, **2001**.
(съавт.: П. Милца, С. Бернстейн)
- 71.** История на България от древността до наши дни. Учебник за 11 клас. С., Планета-3, **2001**.
(съавт.: П. Делев, П. Ангелов, Г. Бакалов, Цв. Георгиева, Пл. Митев, Ив. Илчев, И. Баева)
- 72.** История и цивилизация. Профилирана подготовка за 11 клас. С., Планета-3, **2002**.
(съавт.: П. Делев, П. Ангелов, Г. Бакалов, Цв. Георгиева, Пл. Митев, Ив. Илчев, И. Баева)
- 73.** История и цивилизация на България за 11 клас. Електронен учебник по проект на Министерство на образованието и науката. Книгоиздателска къща „Труд“, „Сирма АИ“, **2006** - http://212.39.92.39/e/prosveta/istoria_11/toc.html
(съавт. П. Делев, В. Кацунов, Пл. Митев, И. Баева, Б. Добрев)
- 74.** История и цивилизация за 6 клас. С., Просвета, **2007**.
(съавт. М. Радева, Р. Гаврилова).

75. Електронен илюстриран учебник по история за обучение на българи в чужбина. – На сайта на Научен проект „Университетски център за трансгранични българистични изследвания“. 2010 г. <http://www.slav.uni-sofia.bg/index.php/publ/223> (съавт. И. Баева)

НАУЧНИ СЪОБЩЕНИЯ:

76. *Насилието през XX век, погледнато от двата края на Европа. Конференция в Малага - 21-23 януари 2004. – История, 2005, № 1, 57-64. (съавт. И. Баева)*

ПРЕВОДИ НА НАУЧНА ЛИТЕРАТУРА:

77. *Оксфордска История на Великобритания. Кама, С., 2005. (The Oxford History of Britain. Ed. by Kenneth O. Morgan. Oxford University Press. Revised Edition, 1999). (заедно с В. Стоянова, Б. Чакъров, И. Баева. – Е. Калинова е преводач на гл. I, II, III – с. 19-160).*